

Bereczkiné Gyovai Ágnes

PILLANATKÉPEK ROBERT SCHUMANN ÉLETÉBŐL A KINDERSZENEN TÜKRÉBEN

Kutatásom célja olyan zeneművek feltárása, megismertetése az óvodapedagógiában, melyek a gyermekek világát ábrázolják, gyermekeknek szólnak.

R. Schumann 1810. június 8-án született egy szászországi városkában, Zwickau-ban. Az irodalom, a zene gyermekkorától kezdve körülölelte. Édesapja, Friedrich August Gottlob Schumann könyvkereskedő volt, így Robert szívesen töltötte idejét könyvek társaságában. Első zenei leckéit Johann Gottfried Kuntsch-tól kapta, aki a zwickau-i Mária templom orgonistája volt. 9 éves korában nagy hatást gyakorolt rá a kor neves zongoraművésze, Ignaz Moscheles, akinek a hangversenyére édesapjával Karlsbadba utazott. Édesapja hamar észrevette fia zene iránti vonzalmát, Bécsből egy nagyszerű hangversenyzongorát hozatott. Robert gyakran keresgélt apja könyvei között. Egyik alkalommal egy zenekari partitúrára lelt, ekkor határozta el, hogy néhány iskolatársával zenekart alakít és megszólaltatják azokat a zeneműveket, melyeket tanárával korábban már négy kézre játszottak. Édesapja szívesen hallgatta a gyermekek zenep próbáit, mindent megtett, hogy fia tehetségét kibontakoztathassa, azonban nem sokáig örülhetett a kezdeti sikereknek, hamarosan, 1826-ban meghalt.

Robert 1827-ben irodalmi kört alakított, amelyben verseket, írásokat olvastak fel, elmondták kritikai észrevételeiket, drámákat játszottak. Schumann gyermekkorától kezdve vonzódott a versekhez, a színházhoz, a költészet egy életen át végigkísérte, áthatotta művészetét. Johann Paul Richter (álméven Jean Paul) írásait különösen kedvelte. Schumann versei képszerűségükkel tűntek ki. Később leányainak is szívesen beszélt írókról, költőkről. Hallgatag, csendes természetű volt, gyakran sétált egyedül, szerette a bensőséges beszélgetéseket.

1828-ban Lipcsébe utazott, hogy édesanyja kívánságára a jogi egyetemre beiratkozzon. Ez a pálya nem vonzotta, gondolatai a zene körül forogtak. Gyakran emlékezett vissza a Moscheles-szel való találkozásra. Felkereste régi ismerősét, Ernst Carus-t, aki kiváló orvos és Goethe barátja volt. Az ő házában gyakran tartottak zenei összejöveteleket, házi muzsikálásokat. Itt ismerte meg Clara Wieck-et, a híres zenepedagógus Friedrich Wieck leányát.



Schumann 1830-40 között életét a zongoraművészetnek szentelte. Ekkor több művét is ciklusba rendezte. Ezeket a zongoraműveket egy közös gondolat fűzi egységbe, az egyes darabok természeti tájakat festenek, zenei portrékat rajzolnak, lelkiállapotokat tükröznek, irodalmi alkotásokat ábrázolnak.

1829-31 között keletkezett Jean Paul hatása alatt az op.2. Papillons, 1834-35-ben az op.9. Karnevál, 1837-ben az op.12. Phantasiestücke és 1838-ban az op.15. Kinderszenen.

Schumann levele Clara Wiecknek Bécsbe: Lipcse, 1838. március 17-én. „Újból tapasztaltam, hogy a képzelőerőt semmi sem hevíti jobban, mint a vágyakozás; e legutóbbi napokban, mikor sóvárogva vártam leveledre, köteteket komponáltam — különös, bolondos, sőt ünnepélyes dolgokat. Majd nagy szemeket fogsz mereszteni, ha mindezt eljátszod, mostanában majd szétrobbanok csupa munkától. Talán utóhangja mindez, a Te szavaidnak, amelyeket múltkor írtál nekem, hogy „néha még igazi gyermeknek” tartasz – én legalábbis most, valósággal gyermekruhácskában éreztem magam és mintegy harminc rövid és csinos darabocskát komponáltam, amelyek közül tizenkettőt külön választottam és „Kinderszenen” cím alatt foglaltam össze Örülni fogsz nekik, de a virtuózt magadban persze el kell felejtened. Amit a darabok címei ígérnek, valósággal láthatóvá lesz és emellett mindez lehetne könnyű...” A sorozat első darabjának „Idegen tájakról és emberekről” (Vom fremden Ländern und Menschen) lehetne könnyedsége, légiessége megteremti azt a hangulatot, melyben egy visszaálmódott gyermekkor képét idézi fel újra.

Részlet Nina Mihajlovna Bacinskaa könyvéből: „...Mikor megismerkedtem édesapáddal, mulatságos gyermek voltál: hol naphosszat pajkoskodtál és neveltél, hol bebújtál egy sarokba és komolyan gondolkoztál valamin: „Szinte túl komolyan” – gondoltam magamban. Ezt a címet (Fast zu ernst) adtam a „Gyermekjelenetek” egyik darabjának. Ezekben a darabokban a gyermekek világát akartam megrajzolni, például a „Fontos esemény”-t (Wichtige Begebenheit), az „Érdekes történet”-et (Kuriose Geschichte) és az „Ijesztgetés”-t (Fürchtenmachen)...” Az ugránczó, pajkos gyermek képét a „Vesszőparipa lovasa” (Ritter vom Steckenpferd) című zongoradarabban rajzolja meg. A vesszőparipa egy nádparipa volt, melyet a gyerekek lábuk közé fogtak és azzal lovacskáltak. Az ábrándos, merengő lélek zenei hangjait az „Álmodozás”-ban (Träumerei) jeleníti meg. Az „Esdeklő gyermek” (Bittendes Kind) talán egykori kérését idézi, amikor édesapját arra kérte, hogy vigye magával Ignaz Moscheles hangversenyére. Ennek a színes képsornak a végén, mely a boldog és visszahozhatatlan gyermekkor idézi a tizenkettedik darabban, mintegy a mese végére „Az elszunnyadó gyermek”

(Kind im Einschlummern) képe kerül. A tizenkét gyermekjelenetet egy gyönyörű epilógus zárja le. Bernhard Vogel 1887-ben megjelent könyvében így ír: „...Er wird zum Dichter bei der Erinnerung an all' die unwiederbringbare Herrlichkeit, und so schließt denn auch das Heft mit „Der Dichter spricht“. Der Poet, der aus den Tonstücken selbst zu vernehmen verleugnet sich auch nicht in deren Überschriften, ja in dieser Übereinstimmung mit Ton und Wort liegt sicherlich der Grund zur elektrisierenden Wirkung der ganzen Szenenreihe....”

Schumann költészete ezekben a miniatűrökben a legtermészetesebb módon rajzolódik ki. A zongora életében sajátos szerepet töltött be, a meghitt családi légkört jelentette. Zongoramuzsikájában egyaránt tükröződik az egyedüllét és a mindenség, zongorahangját szubjektív, természetesen áradó líraiság tölti be.

„A hegyeken túl is laknak emberek! Légy szerény! Még semmit sem fedtél fel vagy gondoltál el, amit előtted már fel nem fedeztek, el nem gondoltak volna. És ha mégis van valamid, tekintsd azt az ég olyan adományának, amit köteles vagy megosztani másokkal.”

Irodalom

- Schumann. A zeneszerző élete leveleiben. Válogatta, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Jemnitz Sándor. Zeneműkiadó Bp.1958.
- Nina Mihajlovna Bacinskaa: Schumann. Művelt Nép Könyvkiadó Bp.1954.
- Vogel Bernhard: Robert Schumann's Klaviertonpoesie: ein Führer durch seine sämtlichen Klavierkompositionen mit biographischem Abriss Leipzig, Hesse, 1887.
- Pillangók és Karnevál. Schumann zenei írásaiból. Officina Nyomda és Kiadóvállalat Bp.1943.
- Kroó György: Robert Schumann. Bibliotheca Bp.1958.
- Richard Petzoldt: Robert Schumann élete képekben. Zeneműkiadó Bp. 1985.
- Péter Hartling: Schumann's Schatten. Európa Bp.1998.
- Schumann: Kinderszenen. Editio Musica Budapest
- Schumann: Childrenscorner. Quintana Bp.1991 (Kocsis Zoltán)
- 20 Grosse Pianisten 2/1 Hamburg Membran Music 20005. (Alfred Cortot)
- Horowitz in Hamburg. The last Concert. Deutsche Grammophon 2008.